

«Dogduk depäm, Güwleme» / goşgular toplумы

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

"Dogduk depäm, Güwleme" / goşgular toplумы «DOGDUK DEPÄM,
GÜWLEME»

■ Gaýdyp gelmek

Ýürek bilen geçip aradaşlygy,
Dogduk depäm, geldim bu gün goýnuňa.
Bu ýol sarp etdim bütin ýaşlygy,
Daglar deý götärdim münseň boýnuma.

Göwünde göterdim, göterdim, diýar,
Gelere-gidere ýoluň galmandyr.
Obamy dikeltmek maksat hem hyýal,
Hasabat sorajak ilniň galmandyr.

Daglaryň göbegi – obam Güwleme,
Seni demne sordy haýsy aždarha?
Teselli barmydyr göwni döwlene,
Ýüregimiň derdi möwjeýär barha.

Eden işim nädip goýaýyn orta,
Gidipdir illeriň seniň çar ýana.
Ýazmadylar adyň hatda pasporta,
«Bu oba indi ýok» diýip, bil, jana.

«Obaň ýok» diýeniň galat sözleri,
Gözler ynansa-da, ynanmaz ýürek.
Ony görjek bolsaň, dargatman saklan
Obadaşlaň kalbyna aýlanmak gerek!

■ Güwleme

Dogduk obam, Güwleme,

Meñzär köküň köwlene.
Ojaklaryň öçürlen,
Iliň yrak göçürlen.
Obam daglaryň täji,
Didäm didar mätäji.
Köñlümiň şähri sende,
Ejemiň mähri sende.
Kyn bolan däldir diňe –
Aýra düşmek iliňe,
Saňa-da kyn düşendir,
Dag ornundan süýşendir.
Süri-süri keyikler,
Bakandyrlar beýikden.
Käkilikler zarlandyr,
Zaryn sesi armandyr.
Gussa batan arçalar,
Çaýlar gözi arçalan,
Ter çemenli awlaglar,
Il göwnüni awlanlar,
Bol miweli baglaryň,
Döşün sypan daglaryň,
Galandyrlar göz dikip,
Adam başaryar ýykyp...
Aýralygyň dagyndan,
Obadaşlaň ahyndan
Gözýaşym döküp gizlin,
Aglasam ýatyp ýüzin,
Öz ogluňy geňleme,
Dogduk depäm, Güwleme!

■ **Obam**

Göçmek däl,
göçürmek ýoň bolan döwür,
Aýrylypsyň ilden, iliňem senden.
Jülgäniň güneýi – garalan böwür
Ile sütem edip geçipdir çenden.

Dirilikden nyşan – it ýatyr pallap,
Ýüregimden düşýär daşa ýaň, obam.
Sende ýaşapdyryn diňe bir ýyllap,
Kyrk ýyllap kalbymda ýaşaýaň, obam.

Soňra ýurt tutunan ýeriň keseki,
Ojagy däl, ýürekleri otladyp...
Pytrap ýatyr köne tamlaň kesegi,
Pytrap giden ykballary ýatladyp...

■ **Obadaşlaryma**

Bu gün geldim ahyr göçülen ýurda,
Diýar – göwnüňiz deý giň jülge eken.
Siziň kalbyňyzda baslygan derde,
Men indi düşündim, bagrymda tiken.

Sizi özge ýurda göçürseler-de,
Galypdyr kalbyňyz şu ýerden çykman.
Ýüzlerçe ojagy öçürseler-de,
Jülgede galypdyr nijeme ykbal.

Jennetiň nusgasy bu dogduk depäm,
Sowupdyrlar ondan toýy-bazary.
Haçan ýüreklerden gözyaşlar kepär,
Ölinçäkdir aýrallygyň azary.

Bilýän niçelerňiz gelip bileňzok,
Duşuşyga ýürek tap gelmez öýdüp.
Hakdyr ömrüňize atylany zäk,
Sizi göçürenleň dünýäsi göýdük.

Niçeler göz ýumdy mekanyn zarlap,
Kyýamat dälmidir göwün maýrylsa?!
Manysyn ýitirýär dünýäde bar zat,
Türkmen dogduk depesinden aýrylsa.

Diýara söýgimde bolmaz hiç ýalan,
Bagrymda elenen aýdýan sözlerim...

Orak orlup, döwek döwlen Diňgalaň[1]
Dikip otyr ýoluňyza gözlerin.

■ Ojak

Dogduk mekan asla çykmaýar ýatdan,
Daban bilen sypap daglaryň serin.
Yzlaý-yzlaý tapdym göçülen ýurtdan,
Ine, öýümiziň oturan ýerin.

Ýatyr, gör, ýyllary çekip üstüne,
Ejemiň öçürmän saklan ojagy.
Ýyllary ýorgan deý syrýp dessine,
Ojaka ot ýakdym aladaň çagy.

Şu ojak başyndan öryän köp eken,
Ýetimi-ýesiri küren obanyň.
Biz göwsünden, olar bolsa, ömüri,
Alypdyrlar ellerinden kábämiň.

Şu ojak başynda oturyp ejem,
Tikipdir oglunuň toýuna tuty.
Toýdan häzir irdir diýmändir hijem,
Perzendi kiçijik bolsa-da gaty.

Käkilik perinden düşekçe tikip,
Guzynyň ýüňünden salyp ýorgany,
Oglunyň toýuna uly jar çekip,
Çagyryjak ekeni Etrek-Gürgeni...

«Oba gören däldir beýle çeperi»,
Tananlar dişleýär hälem hyrçyny.
«Eden işi bir sungatyň eseri –
Çeken keşdesimi, dokan horjuny».

Ýigrimi sekiz ýyl ýanypdyr ojak,
Ejemiň yhlasy bolup kesewi.
Ýekeje ogluna geripler gujak,
Özüne alypdyr degen keseli.

Ýüzüme çabyrap ojak başynda,
Ojaryň ýalňy däl, ejemiň mähri.
Ady ýerleşende mazar daşynda,
Bir dünýä gowzady göwnümiň şähri.

Guş-gumry säheri oýaran zaman,
Bakdym tüňçä gaçan asman Aýyna.
Ýene-de öňürtdi ejem, mähriban,
Oýarjakdym welin säher çayyna.

Şeýle owaz aňdym guşlaň dilinden:
«Bolarmy perzendi enesiz goýmak?!
Hany men çekeyin, janym, eliňden,
Tur oglum, tur balam, sowady gaýmak!».

■ Daýyma

I.

Bagryň badaşypdy bu daglar bilen,
Daglara baglydy ömrüň-ykbalyň.
Üzmediň örküňi dogduk depäňden,
Çolaryp galsa-da, dagda çar ýanyň

Ogullar uzakda, gyzlar uzakda,
Dagsyz ýaşamaklyk uly dertmidi?
Daglaryň ornuny tutmady hiç zat
Baglanan örküňi ýyllar kertmedi.

Beýik Pyragynyň nazary siňen
Daglar boldy täsin ömrüň şaýady.
Doglanyňda buşluk berlen daglarda,
Ýene şol daglarda berdik aýady.

«Kömegiň injiri» diýýärler, ine,
Bu injir il üçin ezizlän zadyň.
Durmuş seniň üçin bolmandy süýji,
Ýöne süýji zatda galypdyr adyň.

II.

Sen dogandan, men ejeden aýryldym,
Dogduk depäniňem çekdik ahyn kân.
Çagakam dolardym men gujagyňa
Ýene gujagyňy gerdiň jahylkam.

Gujagyňda bardy ejemiň mähri,
Gözleriň gözlerne biçak meňzeşdi.
Geçmişde galmady, diri wagtyňda
Eneli dünýäm seň dünýäňe geçdi.

Bagryňa basanyň ýeke men däldim,
Köpler dolup, giňäp gitdi gujagyň.
Öçürmediň bu daglarda, jülgede,
Obadaşlaň taşlap giden ojağyn.

Gujagyň giňelip, bolupdyr gowak,
«Kömegiň gowagy» diýýärler ine.
Dursuň gelenlere gujagyň açyp,
Doldum gujagyňa, jan daýy, ýene!

III.

«Gezmek – ömürden» diýleni,
Gören ýokdy ýatanyňy.
Daban bilen ölçäp çykdyň
Mekanyňy-watanyňy.

Bu daglaryň degresinde
Barmyja basmadyk ýeriň?
Sygynyp beýik daglara,
Göterdiň sen ýükün neriň.

Bu ýerden irmän gatnapsyň,
Şeýlemi daglyň kadasy.
Dag biline guşak ýoda,
Ady: «Kömegiň ýodasy».

Ýoda ýaňy salnan ýaly,
Ýörelse ýityärmi näme?!

Goýup giden şol ýodaňdan?
Gadam urdum men dünýäňe.

■ Ejemiň joralary

Garrylary ýagşy günüň,
Ejem janyň joralary.
Agyr günlerden alamat,
Ejem janyň joralary.

Jan käbämi gören gözler,
Oglun görüp, bolar dözmez,
Ömür ýasar bugdaý sözden,
Ejem janyň joralary.

Azdyr näçe etsem taryp,
Sözleri dür, özi aryp,
Her birisi janly taryh,
Ejem janyň joralary.

Şeýle mährem, şeýle sada,
Jan käbämi salyp ýada,
Geljege – ýol, düýne – ýoda,
Ejem janyň joralary.

Agyr günleň şarpygyny,
Dadyp, saýlan harpygyny,
Düzen durmuş harlygyny,
Ejem janyň joralary.

Ojaklara mäkäm pena,
Ady dilllerine sena,
Döz geldiler müň bir bela,
Ejem janyň joralary.

Ynanýar ejeme derek,
Guwanýar ejeme derek,
Maňa onlap ene ýürek,
Ejem janyň joralary.

Toýda – bezeg, ýasda – arka,
Bir-birege goýar sarpa,
Özüm ýetim duýman barka,
Ejem janyň joralary.

■ Göçülen ýurduň ahy

Eýranyň hany däl,
Hywanyň begi,
Ynkylap adyndan sözleýän ýagy,
Kürsüsi dag ýaly,
Hökümi güýçli,
ilden öýkelimi,
ýa ilden öçli,
Buýruk berdi:
– Göçürmeli obany,
Göründen galdyryp ata-babany.
Taýak bilen seňseledip çopany,
«Ýurdum» diýip, boş gürrüňi tapany,
Zenany-ebtady salyp öňüňe,
Getirmeli raýonyň deňine.
Ýogsam oba oturanmyş belentde,
Goý mekan tutunsyn golaý kentde.
Ýerden süýräp, alyp gaýdyň çagasyn,
Çaý içim salymda oba dagasyn!
Olar mal yzynda mal bolup giden,
Gowaça ekişde taplansyn beden...
Wekik ýabylydy, eli gamçyly,
Telärli, Güwleme, Hartut, Ýalçyly –
Il barysy dagdan indi eňşeşip,
Pyganly sesleri bagryňy deşip.
Egnin gysýar daglar – asman sütüni.
Owal görmändiler beýle sütemi.
Gara daglaň gara bagryn dagladyp,
Sürdüler il baryn zaryn ýygładyp.
Muny gören bolsa molla Zelili,
Ýaşa gark ederdi külli zemini.

Oba gamçylandy,
dagdan aýryldy,
Ýüzlerçe ynsanyň köňli maýryldy.
Täze döwrüň hansumagy ýowuzdy,
Iliň derisin däl, ýüregin ýüzdi.
Oýunjak bolupdy iliň ykbaly.
Ölmez ödi gündi – sesiň çykmany...
Ak pagta
Ak bagta
ýetrip bilmedi,
Dişler ýyrşarsa-da, köňül gülmedi,
Barha güýjöp aýralygyň azary,
Köňülde tutuldy obaň mazary.

■ Dogduk depe

– Bejertmeli saglygyňy,
Gitseň gowy bor kurorda.
Alman lukman töwellasyn,
Gidýärin göçülen ýurda.

Biter tendäki ýaralar,
Bilsem göwnümi seýikläp.
Dogduk depä togap kylmak,
Ynsan üçin iň beýik döp.

Dogduk depäň her bir çöpi
Ýüregime däre-derman.
Hem gozgaýar köne derdim,
Göçülenne çekýär arman.

Pederler däl eken bihal,
Ýurt tutunyl bilýän eken.
Kalbyň eken dogduk depe,
Dogduk depe – dünýäň eken.

Dolanarmy indi döwran,
Sowulypmy ajap çaglar?
Göçlen ýurduň sakçysy deý

Otyr munda belent daglar.

Göýä taryh kitabyňyň
Setiridir jülgeleri.
Alyp gider geçmişine
Ýurdun küýsäp her geleni.

Ýürek bilen okaberseň?
Her bir daşy berer many.
Dag bolup keserip ýatyr –
Atalaň ömür beýany!

■ **Daglar**

Sežd eýleýip geldim size,
Gudrat baryn gördüm, daglar!
Geçmiş ýeli kakdy ýüze,
Asmana gol berdim, daglar!

Geçmiş ýatyr boýnuňyzda,
Geljek otyr boýnyňyzda,
Keramatly goýnuňyzda,
Ah, göçülen ýurdum, daglar!

Dünýä döräp siz barsyňyz,
Dömüp, ýer göwsün ýardyňyz,
Duşman önünde durduňyz,
Mekany siz merdiň, daglar!

Atalardan miras ýerler,
Göwün joşup, ser göterler,
Gaýalar – dälmi pederler,
Güne kalbym serdim, daglar!

Diň salyp çeşmäň sazyna,
Damja deý siňdim ýazyňa,
Ötenleň aýak yzyna,
Biten güli tirdim, daglar!

Gussam – kämilik sesinde,

Gaýdyp gelmek höwesinde,
Şäheriň ýat köçesinde,
Sizi zarlap ýördüm, daglar!

Derdinişsek – dälsiňiz lal,
Hiç kimsäge salmadum al,
Lebzimi saklap men halal,
Jülgelerňe girdim, daglar!

Ol gadym pederler ýaly,
Sürüp gelmedim men maly,
Üstüňe yhlasdan doly,
Hyýallary sürdüm, daglar!

Yzlap deräňi-goluňy,
Kalbyma sarap ýoluňy,
Atalaryň ykbalyny,
Daşlaryňdan dördüm, daglar!

Ýaza galan gary görüp,
Bol dökülýän nury görüp,
Al-asmany dury görüp,
Ýagşylyga ýordum, daglar!

Göwnümdäkin diýsemdim men,
Ýat suw içip, suwsadym men,
Beýikleri küýsedim men,
Ownuklardan irdim, daglar!

Inersiňiz dert ýükläre,
Synan göwnüm seýikläre,
Tagzym edip beýiklere,
Dyza çöküp durdum, daglar!

Arka diränler eseldi,
Sizi undanlar peseldi,
Ak göwnüme täk teselli,
Hem egsilmez derdim, daglar!

Mertebesi dag dek galan,
Bedewi Aýa ýol salan,
Ata-babamyň dem alan,
Howasyndan sordum, daglar!

Şuglasyna taban Aýyň,
Üstünde tapyp ýagdaýyn,
Atalaň eken bugdaýyn,
Hyýalymda ordum, daglar!

Bulut aglar giden ile,
Ahmyr meňzär porhan sile,
Çykdyň, kuwwat geldi bile,
Düşenimde ardym, daglar!

Dagan obam nepesimde,
Taryh bilýär ýazyk kimde,
Diňgalanyň depesinde
Köňül öýün gurdum, daglar!

■ Diňgalanyň köteli

Är işini bitiren,
Diňgalanyň köteli.
Ili aýa ýetiren
Diňgalanyň köteli.

Bugdaý ekilen meýdan,
Il ondan şoňa haýdan,
Dagdan nan alan daýhan
Diňgalanyň köteli.

Ol asmana merdiwan,
Ýüregimuň derdi kân,
Waka baryn gördi kân,
Diňgalanyň köteli.

Başynda adan jemlän,
Ýöwsel, namardy geňlän,

Daglara gerden deňlän,
Diňgalanyň köteli.

Gündiz Günüň kirpigi,
Gije Áýyň kirpigi,
Barlap görer hörpüňi,
Diňgalanyň köteli.

Şahyr göwnüm söz diýmiş,
Degresinde ir-iýmiş,
Dagdan inseň – ak iniş,
Diňgalanyň köteli.

■ Soňudagy

«Eý, söwdügim, Soňudagy».
Magtymguly.

Pyragyňyň söwdügi sen,
Belent başly Soňudagy.
Köňül berip, öwdügi den
Set müň ýaşly Soňudagy.

Goýnuňda köňlüniň joşy,
Ýaşyňa sepleşer ýaşy,
Sensiň onuň mazar daşy,
Çeşmi ýaşly Soňudagy.

Tikenli sim döwrüň çaýry,
Áýra saldy Gyzyłbaýry,
Ykbalyňyz boldy aýry,
Bagry başly Soňudagy.

Ara daş däl el ýetere,
Ýollar bekli il ötere,
Tagzym kyl şahyr pedere,
Galkan döşli Soňudagy.

Hyýallary – ganat, peri,
Şahyr ýatmaz tutup ýeri,

Başyňdadyr belent seri,
Şahyr başly Soňudagy.

Arkadagy il merdiniň,
Şaýady sen yşk derdiniň,
Niçik göterdi gerdeniň,
Bagryň daşmy, Soňudagy?

Beýgeldiň sen götereňde,
Başyn göge ýetireňde,
Baky galdyň setirinde,
Bulut gaşly Soňudagy.

Zybanyna bolduň sena,
Il-gününe bolduň pena,
Wasp etmesem bolar günä,
Göwnüm joşdy, Soňudagy.

Ajap dessanyn dagydan,
Gussam ýetik şol agydan,
Bir nyşan sen Pyragydan,
Goýny göçli Soňudagy.

Ili üçin ýanyp-ýygılan,
Şahyr sizi ýere myhlan,
Siz müdimi, biz bir myhman,
Köňli joşly Soňudagy.

■ Hojajombaz gonamçylygy

Kimler obasynyň dulunda süýnüp,
Tutupdyr bu ýerde baky mesgeni.
Kimler alyslarda ýurdun täzeläp,
Atalaň ýanyna gaýdan gös-göni.

Düşenip,
Örtünip mele topragy,
Ýatyr munda näçe arka nesiller.
Durmuş bolsa bu dünýäniň ýüzünde,

Muňa gelyänleriň yzy kesilmez.

Düýbu tutulypdyr Nuh eýýamynda,
Munda doga okan ol Garry molla.
Rowaba boljak deý geljege sary,
Otyr mazarystan hut ýedi ýolda.

Aýatda sataşýar mundan gidenler,
Diýara baş egýär garry-ýaşlary.
Ýonulyp getirilen, gör, nirelerden,
Dag ýurduna ap-ak mazar daşlary?!

Baýyrlaň egnunde mazarystanlyk,
Tümmekler göwünden doldurlan humlar.
...Diriler gezip ýör dürli ýurtlarda,
Dogduk depä gaýdyp gelýär merhumlar.

■ Ýalňyz bag

Ýalňyz bag galypdyr göçen obada,
Şahasy depäňde ýaý berip duran.
Hiňňildik uçardy onda çagalar,
Alkyşlar alardy hiňňildik guran.

Sowlupdyr şowhuný ýalňyz daragtyň,
Hiňňilligi şemal uçýar kyrk ýyllap.
Hemmesin götärdi bagym täzedem,
Ah, şol çagalary bolsady ýygnap.

Aýralykdan saralypdyr ýapraklar,
Bag – köküni kalba uran ýatlama.
Bilenlere geçmişinden alamat,
Ýöne bir otyran agaç ýatlara.

Rehim eýleýän dek bu ýalňyz бага,
Guşlar şahasynda düzlüp durýarlar.
...Arman, agtyklary şol çagalaryň
Elleri paltaly haýdap barýarlar.

[1] Garrygalada bir dagyň ady.

Aşyrguly BAÝRYÝEW. Goşgular